

2. Освітнологія: витоки наукового напрямку : монографія / За ред. В. О. Огнев'юка; авт. кол.: В. О. Огнев'юк, С. О. Сисоєва, Л. Л. Хоружа, І. В. Соколова, О. М. Кузьменко, О. О. Мороз. Київ: ВП «Едельвейс», 2012. 336 с.
3. Солодка А. Глобальна компетентність як імператив XXI століття. International Science Journal of Education and Linguistics. Vol. 3, No.2, 2024, pp. 8-18. DOI: <https://doi.org/10.46299/j.isjel.20240302.02>

ЖИТТЄЗДАТНИЙ РОЗВИТОК У ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УРОКАХ У ЗЗСО ДЛЯ 9-Х КЛАСІВ

Дяченко С. Є.

*старший лаборант
кафедри кафедри соціальної роботи,
реабілітації та повоєнної адаптації,
соціальний педагог Психологічної служби
ПНПУ імені В.Г.Короленка.
sdyachenko@gmail.com*

Серед проблем, теоретично й експериментально розв'язуваних методикою іноземних мов, відповідно Закону України «Про Освіту», комунікативна компетенція і способи її досягнення є однією з найбільш актуальних. Оволодіти комунікативною компетенцією іноземною мовою, не знаходячись в країні мови, що вивчається, справа дуже важка. Тому важливим завданням вчителя є створення реальних і уявних ситуацій спілкування на уроці іноземної мови, використовуючи для цього різні методи і прийоми роботи (рольові ігри, дискусії, творчі проекти тощо) [8]. Разом з тим актуальною для дослідження постає і змістотворча соціокультурна компетентність, як складова лінгвосоціокультурної компетентності.

Романюк Ю. стверджує, що соціокультурна компетентність є інструментом виховання міжнародно орієнтованого фахівця, який розуміє важливість міжкультурного співробітництва в професійній діяльності [10]. За цими визначеннями, лінгвосоціокультурна компетентність є цілісною системою вмінь, яка включає в себе країнознавчі та фонові знання про національні традиції, норми і цінності культури, специфіку вербальної та невербальної поведінки, що є прийнятною у певній культурі, звичаї та факти країни, мову якої вивчається, а також лінгвокраїнознавчий словниковий мінімум, який в сукупності допомагає учням здійснювати повноцінну комунікацію [10].

Лінгвосоціокультурна компетентність є складним і багатокомпонентним феноменом, основними складниками якого є лінгвістична, соціокультурна, культурознавча та лінгвокраїнознавча, соціальна, лінгвокультурознавча, соціолінгвістична та країнознавча компетентності. Розвинена лінгвосоціокультурна компетентність є вагомим чинником формування комунікативної компетентності особистості, готової до міжкультурної комунікації [3, С.19].

Міжкультурна комунікація з формування нової екологічної етики і екологічної свідомості, щоб люди могли жити в гармонії з природою, від якої залежить не тільки їх добробут, але й виживання, зростання добробуту людей, що не супроводжується погіршенням середовища їх існування і деградацією природних систем має на меті сталий (життєздатний) розвиток.

Термін «сталий розвиток» є офіційним українським відповідником англійського терміну «sustainable development», дослівний переклад якого з урахуванням контексту може бути «життєздатний» або «тривкий розвиток», а розширене його тлумачення – самопідтримуваний розвиток [4, С.1383]. Стратегія сталого розвитку є альтернативою парадигмі економічного зростання, яка ігнорує екологічну небезпеку від розвитку

суспільства за екстенсивною моделлю. Близького змісту має термін «екорозвиток», сформульований Морісом Стронгом у 1972 році (Стокгольмська конференція ООН з навколишнього середовища): екорозвиток – це екологічно зорієнтований соціально-економічний розвиток, при якому зростання добробуту людей не супроводжується погіршенням середовища їх існування і деградацією природних систем. «Народженням» стратегії сталого розвитку можна вважати 1980 рік, коли вийшла «Всесвітня стратегія охорони природи», підготовлена Міжнародною спілкою охорони природи і в якій проголошено положення: збереження природи нерозривно пов'язане з питаннями розвитку суспільства, а розвиток суспільства має відбуватися за умов збереження природи. В стратегії говорилося, що необхідно змінити ставлення людини до довкілля шляхом формування нової екологічної етики і екологічної свідомості, щоб люди могли жити в гармонії з природою, від якої залежить не тільки їх добробут, але й виживання [1, С. 9].

Сталий розвиток в освіті означає внесення ключових питань до соціалізації дітей та сприяє розвитку компетенцій, таких як критичне мислення, уявлення про майбутні сценарії та прийняття рішень у спільній формі. Наприклад, опис у підручниках та детальне вивчення, починаючи з дошкільного віку, раціонального споживання природних ресурсів, біорізноманіття та збереження довкілля прививає учнів до змін у суспільних відносинах та формуванню надалі такого суспільства, яке не руйнуватиме середовище свого існування. Важливим у цьому питанні є сторони які беруть участь у цьому процесі і це - «стейкхолдери». «Стейкхолдер» в освіті (англ. stakeholder) — це зацікавлена в освіті особа чи сторона, що має якийсь до нього стосунок [13] або «зацікавлена сторона» в освіті – це будь-хто, хто зацікавлений в успіху школи чи шкільної системи [18], а значить у законодавстві України відповідає поняттю «учасник освітнього процесу» [5].

Метою є дослідження сталого (життєздатного) розвитку у методології вивченні англійської мови на уроках у ЗЗСО для 9-х класі у соціально-педагогічному контексті новітніх реалій.

Національна система індикаторів сталого розвитку налічувала 183 індикатори, розбиті на групи відповідно до 17 цілей сталого розвитку із зазначенням рівня дезагрегування показника, відповідальної за розрахунок і надання даних особи та граничних термінів і періодичності надання відповідної інформації Держстату України [11].

Відповідно до зазначеного розпорядження Уряду здійснюється збір статистичних даних та моніторинг реалізації цілей сталого розвитку, а Державна служба статистики забезпечує збір і оприлюднення таких даних, а також координує роботи з розробки метаданих за індикаторами. При цьому, як зазначається на офіційному Урядовому інтернет-порталі, створена національна система індикаторів цілей сталого розвитку, забезпечує надійну основу для подальшого комплексного моніторингу руху країни на шляху до досягнення цілей сталого розвитку. Дослідження науковців в основній своїй масі нагадують скоріше фундаментальні наукові роботи, а ніж прикладні деталізовані інструкції, що містять конкретний план дій. Саме в цій частині є велика теоретико-методологічна прогалина. Фактично сьогодні не існує жодного інтегрального показника, який дозволив би порівнювати та співставляти між собою отримані ефекти в рамках кожної окремо цілі та завдання сталого розвитку [6, с. 19].

Школа XXI століття має бути своєрідним центром, який сприятиме становленню духовності учнів..» або учасників освітнього процесу (стейкхолдерів) «..зокрема опануванню культурних цінностей України та світової цивілізації [2, С. 184], сталого розвитку планети Земля.

Звідси очевидна важливість і актуальність вивчення використання відео- та аудіо матеріалів у методології вивченні англійської мови на уроках у ЗЗСО для 9-х класі у соціально-педагогічному контексті новітніх реалій.

Проблемою використання аудіо- та відеотехнологій у навчальному процесі займалися у своїх наукових дослідженнях О.Зубченко, С.Ніколаєва, О.Тернопольський та інші [8].

Під терміном " використання відео" (від лат. Video - дивлюся, бачу) в процесі навчання іноземним мовам розуміють широкий спектр технологій запису, обробки, передачі, зберігання та відтворення візуального і аудіовізуального матеріалу на моніторах, а також отримання зворотного зв'язку в процесі сприйняття та засвоєння інформації з метою подальшого розвитку в учнів тих чи інших навичок на уроках англійської мови (у тому числі - і навичок говоріння) [8].

Медіаосвітні вправи дають змогу варіювати традиційні форми проведення уроків та проявити творчі здібності. Науковиці Лариса Овсяннікова та Олена Суховерхова систематизували такі рівні медіаосвітніх вправ та розподілили їх за рівнями від найпростішого рівня сприйняття до найскладнішого рівня творчості. Як результат було отримано три рівні – рівень користувача, рівень аналітика та рівень творчості. Така класифікація вправ дає можливість викладачу підібрати комплекс вправ за складністю виконання та оцінювання:

● РІВЕНЬ КОРИСТУВАЧА ... [9, С.176].

● РІВЕНЬ АНАЛІТИКА

○ «мова медіа / media languages» (аудіовізуальні засоби вираження, коди та знаки, стиль і т.п. медіатекстів)

○ Аналіз персонажів медіатекстів (аналіз характерів, мотивів поведінки, ідейних орієнтацій, дій персонажів тексту)

○ Обговорення фільмів / книжок

○ Творчі завдання на відновлення усіх етапів розвитку сюжету

○ Проблемні обговорення та рецензування медіатекстів (фільмів, телепередач, кліпів, ігор, сайтів Інтернет)

○ Види творчих завдань на заняттях з використанням аудіо – та відеозаписів

● РІВЕНЬ ТВОРЧОСТІ

○ Створення власних медіатекстів

○ інсценізація епізодів медіатексту

○ написання міні-сценаріїв

○ Створення онлайн ігор, анімації

○ Створення радіо – та відео – новин

○ Створення текстових новин, газети [9, С.176]

В практичній діяльності в м.Полтава, нами було проведено залучення учасників освітнього процесу (стейкхолдерів) до соціологічного дослідження екологічної ситуації локального парку, довкілля району де мешкають учні за програмою та за допомогою обладнання – підручника для 9 класу з англійської мови за темою: Тема 3 «Довкілля та екологічніше життя» (Unit 3. Environment and Greener Living). Зачином для 9-ти класників України до цього соціально-педагогічного аспекту забезпечення соціального розвитку слугують цитати відомих науковців Анрі Пуанкаре [15]: Science is facts; just as houses are made of stones, so is science made of facts; but a pile of stones is not a house and a collection of facts is not necessarily science. (Наука - це факти; як будинки зроблені з каменів, так і наука складається з фактів; але купа каміння - це не будинок, а збірка фактів - це не обов'язково наука.) та Вільяма Генрі Брегга [16]: The important thing in science is not much to obtain new facts as to discover new ways of thinking about them (Важливим у науці є не стільки отримання нових фактів, скільки відкриття нових способів мислення про них) [7].

Вивчаючи підтеми «Сталий (життєздатний) розвиток» [7, С. 82] та «Яке ж воно, навколишнє середовище?», вивчають сталий розвиток та практикують дослідження і виявлення екологічних проблем громади у якій мешкають за опитуванням [7, С. 86].

Вивчаючи та досліджуючи сталий розвиток учні ЗЗСОН№30 та №28 м.Полтава інтерпретували текст відеоролика "What is sustainable development?" [19] та озвучили відео українською мовою з навчальною метою, популяризації цінностей сталого розвитку та участі у номінації "Кращий відеоролик" міського конкурсу «Менше сміття – чисте в Полтаві життя» [14].

Такі види вправ дозволяють розвивати різні види діяльності учнів – мовлення, читання, аудіювання, письмо, навички перекладу [9, С.177].

Подані вправи дають можливість зробити уроки цікавішими, заохотити дітей до навчання, розвивати критичне мислення, формувати важливі життєві та мовні компетенції та компетентності, проводити різні форми уроків – від вступних до підсумкових та проводити різні форми контролю. Подані вправи можуть застосовуватися на уроках іноземної мови, літератури та в позаурочній діяльності та виховній роботі [9, С.177].

Використання відео- та аудіозаписів ще є засобом гармонізації взаємин, мети, намірів, уявлень, думок усіх учасників навчального процесу. Така гармонізація забезпечує зберігання їхнього емоційного сприйняття навчальної дійсності і реагування на цю дійсність, що забезпечує створення оптимального психологічного клімату для здобуття найкращих результатів. Діяльність кожної людини пов'язана з великою кількістю психологічних чинників. Психологи стверджують, що саме використання аудіо- та відеоматеріалів у навчальному процесі значно покращує кінцеві результати і значно більше спонукає учнів до комунікативної діяльності. Беручи до уваги зацікавленість учнів засобами масової інформації, які є для них найбільш видовищними та здатними викликати інтерес і підтримувати увагу досить тривалий час, використання фрагментів відеозаписів та звукових записів спонукає до дії зорові та слухові центри людини, які в свою чергу, впливають на процес засвоєння та запам'ятовування матеріалу [8].

Слід зазначити, що застосування на уроці відеофільму – це не лише використання ще одного джерела інформації. Використання відеофільму сприяє розвитку різних сторін психічної діяльності учнів, і передусім, уваги і пам'яті. Під час перегляду в аудиторії виникає атмосфера спільної пізнавальної діяльності. У цих умовах навіть неухильний учень стає уважним. Для того, щоб зрозуміти зміст фільму, учням необхідно докласти певні зусилля. Так мимовільна увага переходить в довільну. А інтенсивність уваги робить вплив на процес запам'ятовування. Використання різних каналів вступу інформації (слуховий, зоровий, моторне сприйняття) позитивно впливає на міцність збереження країнознавчого і мовного матеріалу. Таким чином, психологічні особливості дії фільмів на учнів (здатність управляти увагою кожного з них і груповою аудиторією, впливати на об'єм довготривалої пам'яті і збільшення міцності запам'ятовування, чинити емоційну дію на учнів і підвищувати мотивацію навчання) сприяють інтенсифікації навчального процесу і створюють сприятливі умови для формування комунікативної і соціокультурної компетенції учнів на уроках англійської мови [8].

Відеометод відноситься до групи наочних методів. Він містить у собі повчальну і виховуючу функції, що зумовлюється високою ефективністю дії наочних образів. Інформація, представлена в наочній формі, є найбільш доступною для сприйняття, засвоюється легше і швидше. Крім того, використання відео на уроці допомагає задовольнити бажання та інтереси учнів [8].

Автентичні відеоматеріали надають зразки мови і мовлення, загальноживану і спеціальну лексику, ідіоми, метафори і т.д., як їх використовують носії мови. Вони допомагають у вивченні міжкультурної комунікації [8].

Успішне використання відео гарантовано практично на всіх етапах процесу навчання іноземної мови:

- для презентації мовного матеріалу в реальному контексті;
- для закріплення і тренування мовного матеріалу в різних ситуаціях спілкування;

«Основні цілі стратегії сталого розвитку: проблеми та перспективи»

- для розвитку умінь усно-мовного спілкування;
- для навчання іншомовної культурі і виявлення міжкультурних відмінностей [8].

При роботі з будь-яким текстом в методиці навчання іноземним мовам прийнято виділяти три основні етапи:

1. Переддемонстраційний етап (pre - viewing).
2. Демонстраційний етап (viewing).
3. Післятекстовий етап (post - viewing) [8].

Саме завдання післядемонстраційного етапу є найбільш креативними та продуктивними. Вони покликані використати початковий відеоматеріал в якості основи і опори для розвитку продуктивних умінь в усній або письмовій мові [8].

Після перегляду учням можна запропонувати наступні види вправ:

- Складіть правдиві та неправдиві твердження та запропонуйте команді опонентів визначити їх;
- Синхронне озвучування відео учнями класу при вимкненому звуку оригіналу відео;
- Синхронне озвучування фрагменту відео власним варіантом тексту при вимкненому звуку оригіналу відео;
- Відкритий кінець відео, тобто учні придумують власний варіант кінцівки відео та лише потім бачать оригінал;
- Складіть хронологію подій сюжету,
- Напишіть статтю до газети про події, що були в відео, та багато інших вправ творчого характеру [8].

За ініціативи вчителів початкової школи ЗЗСО №30 м. Полтави разом учнями 9-х класів з метою формування нової екологічної етики і екологічної свідомості, у співпраці з усіма учасниками освітнього процесу (стейкхолдерами) висадили три десятки туй, створивши Алею Слави, фото 1 [12]:

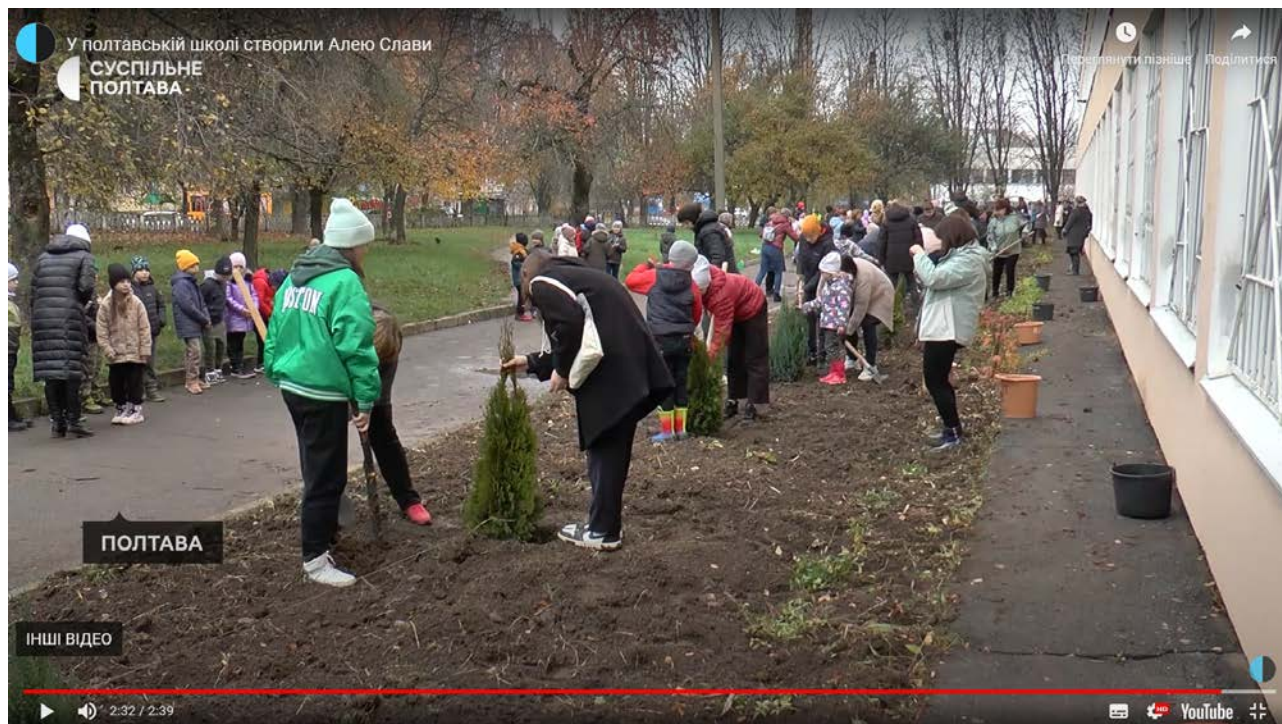

Фото 1 Екологічна акція з озеленення прилеглої до школи території [12].

Практично апробованою є інтеграція соціально-педагогічного супроводу забезпечення сталого розвитку в освіті за індивідуальною освітньою траєкторією на уроках англійської мови у м. Полтаві для учнів 4-х класів. Діти навчаються за підручником для 4-х класів Нової української школи: Smart Junior 4 for Ukraine [17, с. 26-28].

За однією з тем: Звідки ти? Передбачено підтеми та тематики ситуативного спілкування:

- Громадські професії Let's play ст.26-27;
- Шкільні події Project Art ст. 27, малюнок 3;
- Ярмарок Story time Let's have a fair! ст. 28-29.

Отже, можна зробити висновок, що застосування медіаосвітніх вправ на уроках іноземної мови при формуванні мовленнєвих навичок за змістом сталого (життєздатного) розвитку у методології вивченні англійської мови на уроках у ЗЗСО для 9-х класів є надзвичайно актуальними. Для його реалізації існує багато можливостей. Використання відеоматеріалів значно підвищує мотивацію учнів до вивчення іноземної мови, дозволяє в цікавій та незвичайній формі подати навчальний матеріал, полегшити процес сприймання інформації та залучити учнів до активної роботи на уроці. Подальших розробок та впровадження потребують інші аспекти сталого розвитку, які вимагають скоординованої роботи освіти, економіки, політики держави, що зумовлює подальшу тематику наших досліджень.

Література:

1. Боголюбов В.М. та ін Стратегія сталого розвитку. Підручник / В.М.Боголюбов, М.О. Клименко, Мельник Л.Г., О.О. Ракоїд. За редакцією професора В.М. Боголюбова. – К.: ВЦ НУБІПУ, 2018. 446 с.
2. Богута В.М. Можливості підвищення студентами свого естетичного рівня у вільний час за допомогою культурно-мистецьких закладів. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Формування здорового способу життя студентської молоді: реалії та перспективи», м. Полтава, 24-25 грудня 2002 р. Полтавський державний педагогічний університет ім. В.Г. Короленка, 2003. 224 с.
3. Божко Н.В. Теоретичні засади розвитку лінгвосоціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови. 2019 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/28084/Bozhko.pdf?sequence=1&isAllowed=y> , С.19
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ; Ірпінь: Перун, 2005. – VIII, 1728 с. , С.1383
5. Закон України Про повну загальну середню освіту (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 31, ст.226) Розділ IV Учасники освітнього процесу. Стаття 19. Учасники освітнього процесу [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
6. Карпіщенко О.І., Ілляшенко К.В., Ілляшенко Т.О. Якість місцевого розвитку - удосконалення європейського досвіду оцінки в умовах України // Economics Bulletin. 2021. №1. Economic Theory. [Електронний ресурс]. URL: https://ev.nmu.org.ua/index.php/en/archive?arh_article=1312
7. Несвіт А.М. Англійська мова: підруч. для 9-го кл. загальноосвіт. навч. закл. / Алла Несвіт. Київ: Генеза. 2017. 288 с.
8. Носуль Ю.О. Використання відеоматеріалів на уроках англійської мови. URL: <https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-video-materialiv-na-urokah-anglijskoi-movi-209396.html> (дата звернення: 23.06.2020).
9. Овсяннікова Л.; Суховерхова О. Використання медіаосвітніх вправ у проектній діяльності на уроках англійської мови з ЗПТО та ЗЗСО. Збірник статей Восьмої міжнародної науково-методичної конференції «Критичне мислення в епоху токсичного контенту».–Київ: Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2020.–494 с., 2020
10. Подолян М.О. Формування лінгвосоціокультурної компетентності в аудіюванні на уроках англійської мови в основній школі. 2023 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/4997>

11. Розпорядження КМУ «Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку» від 21 серпня 2019 р. № 686-р. Державна служба статистики України: офіц. вебсайт. [Електронний ресурс] URL: http://www.ukrstat.gov.ua/csr_present/

12. Учні полтавської школи №30 на клумбі біля закладу висадили три десятки туй. [Електронний ресурс]. URL: <https://suspilne.media/poltava/309830-u-poltavskij-skoli-stvorili-aleu-slavi/>

13. Хто такі стейкхолдери і як із ними боротися дружити [Електронний ресурс]. - URL: <https://brainrain.com.ua/uk/hto-taki-steykholderi-ua/>

14. «Що таке сталий розвиток? Пізнай!» [Електронний ресурс]. URL: <https://youtu.be/SNQMYPDDLk>

15. Henri Poincare [Електронний ресурс]. URL: <https://g.co/kgs/47QVGB>

16. Sir William Bragg [Електронний ресурс]. URL: <https://g.co/kgs/vBTQFh>

17. Smart Junior for Ukraine. Рівень 4 [Електронний ресурс]. - URL: https://publishing.linguist.ua/publishing_book/smart-junior/, с. 26-28

18. Stakeholders in Education [Електронний ресурс]. URL: <https://study.com/academy/lesson/what-is-a-stakeholder-in-education-definition-examples.html>],

19. What is sustainable development? [Електронний ресурс]. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=7V8oFI4GYMY>

УНІВЕРСИТЕТСЬКА МОВНА ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Король Л. Л.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
larys.l.korol@gmail.com*

Актуальність. Упровадження стратегічного партнерства України з розвиненими державами чинить вплив на освіту в цілому та на іноземномовну підготовку майбутнього фахівця зокрема, пришвидшуючи рух країни до інтеграції в цивілізований світ. Суспільні зміни вимагають від здобувачів вищої освіти як професійних, так і загальних компетентностей, зокрема «здатности навчатися, критично та системно мислити, програмувати, працювати в умовах невизначености, креативности, міжгалузевої комунікації, мультикультурности» [1].

Світовим трендом, необхідним для участі в міжнародних дискусіях, що стосуються сталого розвитку, є володіння іноземними мовами, зокрема англійською. Університетська мовна освіта сприяє міжнародному співробітництву в ініціативах, спрямованих на сталий розвиток, тому її слід розглядати як важливий елемент глобальної стратегії, що забезпечує інтенсивну міжнародну співпрацю, культурний обмін, інновації.

Мета наукової розвідки полягає в окресленні проблематики мовної підготовки здобувачів вищої освіти як першорядної вимоги соціуму в контексті сталого розвитку.

Результати дослідження. Науковий дискурс щодо освіти для сталого розвитку має більш як 30-річну історію й розпочинається на схилку ХХ століття [2, с. 114]. Цю тематику досліджували такі видатні науковці й мислителі, як Е. Бовден (E. Bawden), Р. Маккеун (R. McKeown), Д. Тілбері (D. Tilbury), М. Фернарі (M. Fernari), К. Шепард (K. Shephard), К. Шеррен (K. Sherren) та інші. Їхніми зусиллями вивчено проблематику інтеграції сталого розвитку в освітні програми, узаємозв'язку між вищою освітою та соціальними змінами, впливу освіти на реалізацію концепцій сталого розвитку в суспільстві, стратегій упровадження освіти для сталого розвитку в різних освітніх системах, важливости розроблення та реалізації навчальних програм на засадах принципів сталого розвитку, формування у здобувачів освіти критичного мислення і свідомого ставлення до екологічних та соціальних проблем, урахування соціальних